

ÉRETTSÉGI VIZSGA • 2009. május 4.

MAGYAR NYELV ÉS IRODALOM

KÖZÉPSZINTŰ ÍRÁSBELI VIZSGA

2009. május 4. 8:00

I. SZÖVEGÉRTÉS

Időtartam: 60 perc

Pótlapok száma	
Tisztázati	
Piszkozati	

**OKTATÁSI ÉS KULTURÁLIS
MINISZTERIUM**

Fontos tudnivalók

Válaszait gondos mérlegelés után írja le! Fogalmazzon egyértelműen és szabatosan!

Ha javít, egyértelműen tegye!

Ügyeljen a helyesírásra! Ha bizonytalan, használjon helyesírási szótárt!

Eredményes munkát kívánunk!

Olvassa el figyelmesen a következő szöveget, majd válaszoljon a kérdésekre!
Részlet Mikszáth Kálmán *Jókai Mór élete és kora* című művéből

EPILOG

- (1) Befejezvéen hősöm életének és korának leírását, szívesen elismerem, hogy az nem lehetett annyira teljes, részletező és analitikus, mint amilyen lenne, ha távolabbi időszokról, régibb íróról volna szó. [...]
- (2) Kétség se fér hozzá, hogy egy csodás, jó és ártatlan ember volt, finom lelkű, tele gyöngédséggel és érzékenységgel – az előbbit sokszor mutatta meg, és szerette ezt csattanós jelenetekben tenni, mintegy a külső hatásra is számítva, de az utóbbit gondosan rejtegette. Haragot nem tartott senki ellen, a bosszút nem ösmerte. Lelke olyan volt, mint egy sima tó, hullámaint szabad szemmel észre nem vehette senki, pedig bizonyára mozgott az és gyűrűzött.
[...]
- (3) Jókainak azonfelül nincsenek levelezései, mint a régi íróknak. Nem állott senkihez oly közel, hogy bajait, gondjait, érzéseit vele közölte volna – ami levél utána maradt, az vagy konvencionális üzenetváltás vagy egyszerű póz. Ez a lélek nem nyílik meg sehol. Olyan, mint a selyemgubó – nem látszik az elevenje a sok selyme miatt.
- (4) E nehézségeket korántsem paralizálja¹ az a látszólagos nagy előny, hogy személyesen ösmertem, hogy életviszonyaim némi hasonlatosságánál fogva vele sokat érintkezhettem a parlamentben, a klubban, az irodalomban, a közös lapnál, a közös barátoknál, a lakomákon, nem ok nélkül mondom látszólagos előnynek és könnyebbségnek úgy az ő, mint a vele összefüggő személyek és események rajzolásánál, hisz voltaképpen inkább ez is csak egy új nehézség.
- (5) Mert ha közlelről láttam Jókait és környezetét s tanúja voltam cselekedeteiknek, ugyancsak közlelről látták őket az olvasók is, és éppen úgy betelefonódhattak életviszonyaikkól egyes szálak emezekéi közé, mint ahogy velem történt, és minthogy mindenki a saját szemével lát és a saját koponyájával ítél és konstruál, ahány szem, annyiféle Jókai és Jókai-környezet él a kortársak tudatában.
- (6) Dolgokat, melyeket sokan ösmernek, nehéz úgy adni elő egynek, hogy azokat mindenki elfogadja, hézagtalanoknak és valóknak, az indokokkal és következtetésekkel együtt, mivel minden egyes másképp, más sorrendben, más világításban látta.
[...]
- (7) [...] tanúja voltam, hogy egy nyolc tagból álló politikai társaság mondta el egyenkint, fehér asztalnál a Tisza Kálmán bukásának történetét, körülményeit, okait és belső rugóit, de mind a nyolc szemtanú másképpen. És bizonyval egy sem lett volna hú a nyolc előadásból egy kilencedik szemtanú előtt. Mindebből az a tanulság, hogy a kortársak számára, kortársról nehéz történelmet írni, vagy éppen lehetetlen.
- (8) Mennyivel hálásabb egy a századok mohából kiásott régi alak? Ki szólhat bele, hogy milyen volt Gyöngyössy István vagy gróf Koháry István? A kézügyben levő adatok keretében úr az író hőse fölött, gyúrhatja, domboríthatja szabadon az alakját, a szemtanúk és a fültanúk különböző visszaemlékezései és megfigyelései nem konfundálhatják² meg.
- (9) Mindezekkel eleve számot vetve, mégsem azt a metódust³ választottam, hogy minden rávonatkozó adatot összehordva, jelentékenyet és jelentéktelent, jellemzőt és

¹ *paralizál* – (gör.) gyengít, hatástalanná tesz

² *konfundál* – (lat.) megtéveszt, megzavar, zavarba ejt

³ *metódus* – (lat.) módszer

közömböset, szénát, szalmát, azzal az igyekezettel, hogy mindez úgyszólván közjegyzői pedantériával⁴ legyen bizonyítva és kimutatva, s hogy aztán e gezemicét⁵ kinevezzem életrajznak, s így aztán elérjem, hogy az olvasó mindent megkapjon és tudjon, ami Jókaival történt, amit mondott és csinált, csak éppen őt magát, az egyéniséget ne kapja meg.

[...]

- (10) Bízvást kérhetem tehát, melyik Jókait rajzoljam? A tarokkozó bácsit a klubból, vagy a kokárdás nyalka ifjút, aki 1848. március 15-én a nép előtt forradalmi szónoklatot tart? Ahhoz a Jókaihoz nyúljak, aki merengve jár kampós botjával hálóköntösben rózsái közt? Úgy képzeljem-e el, amint a cercle-nél⁶ egy finom udvaronc gesztusaival cseveg a királynéval?
- [...]
- (11) Nos, hát melyikhez nyúljak a Jókai Mórok közül? Mert csak egyetlen egyet szabad lepingálnom, de összhangban kell lennie a többivel mindnyájával.
- [...]
- (12) Ha ezt sikerült eltalálnom, a munka jó. Ha nem sikerült, nem röstelkezem, mert nem én vagyok az első ember, aki erejénél többet mert. Végre is nem az én szakmám, csak egy hiábavaló kísérlet volt. Nem ártottam vele senkinek, de én magam kedvesen töltöttem az időt, mert több mint egy esztendeig foglalkoztam és éltem vele, ki őt mindenkor szerettem.
- (13) Ha van valami érdmemem, az, hogy erőt tudtam venni ezeken az érzéseken, melyek az embert kedves és bámult írójához fűzik, s melyeknél gyöngédebbek nem lehetnek, s kíméletlenül feltártam hibáit is, nem restelve felhozni intim, homályban lévő és takargatott adatokat, hol azok jellemének és életének megértéséhez magyarázatul szolgálhattak.
- (14) Az emberek különféleképp gondolkoznak s emiatt is érheti könyvemet gáncs. Lesznek, akik azt mondják, hogy sokat elhallgattam, kivált élete utolsó éveiről, de erről már előbb nyilatkoztam volt... Lesznek viszont, akik azért tehetnek szemrehányást, hogy többet föltártam életéből, mint kellett volna. Erre van még egy-két szavam.
- (15) Hát hiszen annyi eszem nekem is van, hogy Zrínyi Ilona arcát ne abban a helyzetben rögzítsem meg, mikor ecetet kóstol, és bizonyára az sem szükséges, ha Bismarck szobrát faragom, hogy a hűség kedvéért meglássék csizmáján keresztül is a bütykő, amely esetleg a lábujján volt, habár kétségtelen tény volna is, hogy lábbelijét mindig így készíté egy ortopéd csizmadia. Ámde ha valakinek vastag orra van és túlbozontos szemöldöke, én elhiszem, hogy egy vékony vonalú görög orr, egy finom ívezetű szemöldök jobban állna neki, de mit ér, ha nem hasonlítana az illetőhöz?
- (16) Mindezeknél fogva bátran ki lehet mondani, hogy a legszebb festéket az igazság adja a megörökíteni szándékolt archoz. Nem a fotográfus-féle rideg igazság, hanem a művész igazsága.
- (17) Végre is gondoljuk meg, hogy egy Jókairól van szó. Ha ő, az emberek egyik legnagyobbika és legjobbika, se bírná meg, hogy igazat írjanak felőle, mit kelljen akkor tartani az emberiségről? Hiszen az borzasztó volna. Hiszen akkor csakugyan nem biográfiaik kellenének már ide, hanem megint egy kis özönvíz. M. K.

⁴ pedantéria – (ol.) túlzott, merev pontosság

⁵ gezemice – kotyvalék, zagyvalék

⁶ cercle – (fr.) az uralkodó vagy a főrangúak beszélgetése a valamely alkalomból meghívott társaság egyes tagjaival

FELADATOK

1. Az olvasott szöveg elejéből kiderül, hogy a szöveg egy nagyobb mű egy részlete. Hol helyezkedik el az idézett szöveg a mű egészén belül? Igazolja válaszát egy vonatkozó részlet idézésével!

hely: _____

idézet: _____

1 pont	

2. Jókai személyiségével kapcsolatban két hasonlattal is él a szöveg (2. és 3. bekezdés).

a) Mihez hasonlítja Jókai lelkét?

A. 2. bekezdés: _____

B. 3. bekezdés: _____

1 pont	

b) A két bekezdés alapján állapítsa meg, hogy melyik igaz az alábbi állítaspárok tagjai közül Jókaira! Húzza alá az igaz állítást!

- nem voltak érzelmei – érzékeny volt
- sokszor játszott szerepet – képmutató volt
- viselkedése mindig megfelelt az érzelmeinek – viselkedése nem mindig felelt meg az érzelmeinek
 - nem tudott megharagudni – nem tudott hosszan haragudni
 - nem ismerte a bosszúvágyat – bosszúvágyán nem tudott felülkerekedni
- leveleiben voltak személyes megnyilvánulásai – leveleiben nem voltak személyes megnyilvánulásai

6 pont	

3. A 4. bekezdés az életrajzírás „új nehézségéről” szól. Fogalmazza meg, hogy mi ez az „új nehézség”!

2 pont	

4. Döntse el, hogy melyik igaz (I) és melyik hamis (H) a következő állítások közül! Ha hamisnak ítéli az állítást, döntését támassza alá a szövegből vett idézettel!

- A kortársak körében több különféle Jókai-kép élt. _____
-

- Mind a kortárs olvasók, mind Mikszáth közelről láthatták Jókait. _____
-

- Mikszáth és Jókai életviszonyai megegyeztek. _____
-

3 pont	

5. Kortársai-e a szöveg szerzőjének az alábbi, idézett személyek? Igazolja döntését a szöveg egy-egy vonatkozó kifejezésével!

- Tisza Kálmán

igen – nem _____

- Gyöngyössy István, gróf Koháry István

igen – nem _____

2 pont	

6. A 2-8. bekezdés az életrajzírás nehézségeivel kapcsolatos kijelentéseket tartalmaz, és ezeket indokolja. Párosítsa az állításokhoz a szöveg szerint hozzájuk tartozó indoklásokat! (Az állítások száma mellé írja a megfelelő indoklás betűjelét!)

I. Nehéz feladat Jókai személyiségének bemutatása.	MIVEL	A) A kortárs olvasók személyes ismeretség alapján saját képet alkothattak Jókairól.
II. A szerző és hősnének személyes ismeretsége látszatkönnyebbség.		B) A régi idők alakjainak nincs szemtanúja.
III. A szemtanúk véleménye nem összegezhető közös véleménnyé		C) Különböző szemtanúk különböző mozzanatokot találnak fontosnak egyazon dologban.
IV. Az elmúlt korok alakjainak ábrázolása viszonylag egyszerűbb.		D) Jókai az érzelmeit csak részben mutatta ki, és személyes műfajai is személytelenek.

I.	mivel	
II.		
III.		
IV.		

4 pont

7. A 4-8. bekezdés világos szerkesztési elvet követ. Az érvelés gondolatmenete itt a következő szerkezeti elemeket tartalmazza: állítás, általánosítás, ellenpélda, indoklás, példa. Állítsa a szöveg gondolatmenetének megfelelő sorrendbe a felsorolt elemeket!

4. bekezdés: _____

5. bekezdés: _____

6. bekezdés: _____

7. bekezdés: _____

8. bekezdés: _____

5 pont

8. „ahány szem, annyiféle Jókai és Jókai-környezet él” (5. bekezdés) – A szöveg egyik későbbi bekezdése konkrét példákat sorol erre a kijelentésre. Írja a vonatkozó bekezdés számát a négyzetbe, majd írjon két-két összetartozó példát a bekezdésből a két szempontra!

„(annyiféle) Jókai”: _____ _____	– –	„(annyiféle) Jókai-környezet”: _____ _____

2 pont	

9. A 16. bekezdésben Mikszáth különbséget tesz „a fotográfus-féle rideg igazság” és a „művész igazsága” között. Állapítsa meg, hogy a 15. bekezdésből mit rögzíthetne a „fotográfus-igazság”!

- Zrínyi Ilonával kapcsolatban _____
- Bismarckkal kapcsolatban _____
- a szemöldökkel kapcsolatban _____

3 pont	

10. Az idézett szöveg műfaja esszé. Igazolja a szöveg 12-16. bekezdéséből vett egy-egy idézettel az esszé következő műfaji jellemzőit! (Egy idézet csak egy szempontnál szerepelhet.)

- személyes hangvételű

- vállaltan elfogult a témával kapcsolatban

- a probléma tárgyilagos, tényszerű körüljárására törekszik

-
- a szélesebb nagyközönségnek szól

- nem törekszik megcáfolhatatlan bizonyításra

- a gondolatot nemcsak kifejti, hanem képszerűvé, érzékletessé is teszi

- a francia *essay* szóból ered, amely szó szerint *próbálkozást* jelent

7 pont	

11. A 9. és a 16. bekezdésben Mikszáth az életrajzírás és az életrajzi tények viszonyáról elmélkedik. Döntse el, hogy a következő témák közül melyik tartozik a 9. és melyik a 16. bekezdéshez!

- A. A hiteles ábrázolás feltétele
- B. A tények közlésének célja: az ábrázolás igaz volta
- C. A vonatkozó tények mennyiségének és a személyiség megragadásának viszonya
- D. A tények közlésének célja: az egyéniség megmutatása

9. bekezdés: _____

16. bekezdés: _____

4 pont	

40 pont	

	Maximális pontszám	Elért pontszám
I. Szövegértés	40	

javító tanár

Dátum:

	Elért pontszám	Programba beírt pontszám
I. Szövegértés		

javító tanár

Jegyző

Dátum:

Dátum:

Megjegyzések:

1. Ha a vizsgázó a II. írásbeli összetevő megoldását elkezdte, akkor ez a táblázat és az aláírási rész üresen marad!
2. Ha a vizsga az I. összetevő teljesítése közben megszakad, illetve nem folytatódik a II. összetevővel, akkor ez a táblázat és az aláírási rész kitöltendő!

ÉRETTSÉGI VIZSGA • 2009. május 4.

MAGYAR NYELV ÉS IRODALOM

KÖZÉPSZINTŰ ÍRÁSBELI VIZSGA

2009. május 4. 8:00

II. SZÖVEGALKOTÁS

Időtartam: 180 perc

Pótlapok száma	
Tisztázati	
Piszkozati	

**OKTATÁSI ÉS KULTURÁLIS
MINISZTERIUM**

Fontos tudnivalók

Válasszon ki és oldjon meg egy feladatot! Ha munka közben mégis elkezd egy másik feladatot is, az előzőt húzza át!

A kifejtésben vegye figyelembe a feladatban adott szempontokat!

Bátran fogalmazzon önálló véleményt, és adjon számot ismereteiről is.

Írását gondosan szerkessze, helyesírását ellenőrizze a szótárból, ha bizonytalan.

Jegyzeteket, vázlatot készíthet, de ügyeljen arra, hogy azok elváljanak a kész fogalmazástól. A szövegbe is jegyzetelhet.

Válasza 3–8 oldal terjedelmű legyen.

Eredményes munkát kívánunk!

ÉRVELÉS

Az alábbi interjúrészletben Spiró György, kortárs író az irodalomolvasás és az írás mai helyzetéről fejt ki véleményét.

„A nyelvvel kapcsolatban különben az jut eszembe, hogy a magyar irodalom veszélyben van, mert rohamosan csökken az olvasók száma a fiatal generációkban. Régóta tanítok egyetemen, ott is látom. A baj az, hogy az általános iskolában nem szerettetik meg az olvasást a gyerekekkel. Meggondolandó, nem kéne-e átírni egy csomó régi nagy magyar művet, például Jókai regényeit, hogy lehessen őket élvezni. A szavak felét a mai gyerekek nem értik.”

Érveljen a Spiró György által felvetett problémák mellett és/vagy ellen! Hivatkozzon olvasmányélményeire, olvasói tapasztalataira is!

VAGY

Egy mű értelmezése

Mutassa be, miként alakul át a következő novellában a kocsmá játéktérre! Hogyan válik „felnőtt mesévé” a novella?

Lázár Ervin: CSAPDA

Belépett egy kiskölyök, nevetségesen pici farmernadrágban, fehér, rövid ujjú trikója elején egy háromárbcos kalózhajó pompázott, késsel volt ugyan kivarrva, de nem lehetett más, csak kalózhajó. A kocsmában levők tekintete elszurrant a srác feje fölött, szakadatlan folyt tovább az elszórt rikkantásokkal, röhejekkel elegy zsongás. Pedig a fehér trikós kölyök vonzotta a szemet, a füst megrikkult körülötte, szégyenlősen a mennyezet felé sompolygott, meg be a kocsmá sötét zugaiba. A füst észrevette a gyereket.

Körülnézett. Arcán a hadvezérek harciassága és a titkos küldetésben járók óvatoskodó ravaszsága. Valamit forralt. Az asztalok fehér kővel lerakott utat hagytak a söntéspultig. Egyetlen fekete kő árválkodott közöttük, közelebb a bejáratához, az út tengelyétől kicsit jobbra. Nagyon szerény, nem hivalkodó fekete kő. Ki törődött a létezésével? Ki vette addig észre? Nyilván senki.

A gyerek azonban alaposan megnézte, előredőlt, olyan fél guggolásfélébe ereszkedett (ennek nagy mesterei a gyerekek), a kezét a térdére támasztotta.

Szemvillanásig tartott az egész, mert a kölyök észrevett valakit a bejárat fölül közeledni, és villámgyorsan az egyik oszlop mögé ugrott. A férfi láthatta a kalózhajóval ékes gyereket, nemcsak a mozdulatot, ahogy az oszlop mögé ugrott, de a kukucskáló fejet is. De úgy látszik, tudta a szabályokat. Mert kitartóan az ellenkező irányba nézett, erőlködött, hogy szemmeresztgetése tökéletesnek tűnjék, s amikor riadtságot mímelve újra meg újra végigpásztázta a kocsmát, az oszlop mögöl diadalmas vigyorral kandikáló fejet levegőnek tekintette.

Alacsony, harminc körüli, hízásra hajlamos, de még korántsem kövér, mosolyra kész arcú férfi volt.

– Hol ez az Al Capone¹? – tanácstalankodott az ajtóban, mintegy magának téve föl a kérdést, de ahhoz megfelelő hangerővel, hogy maga a diadalmas Al Capone is tudomást szerezzen rejtőzködése tökéletességéről.

A kérdés után kettőt lépett.

¹ hírhedt amerikai gengszter volt az 1920-as, 1930-as években

Mind ez ideig csak kettejük magánügye volt a kiseded intermezzo², a kocsma rájuk sem hederített. De a második lépésnél minden merőben megváltozott. A kölyök ugyanis előreugrott rejtekéből, és lenyűgöző diadallal elrikkantotta magát:

– Benne vagy! Föl a kezekkel!

A férfi szerencsétlen arccal lendítette magasba a kezét, s nem lehetett tudni, ábrázata bizonytalansága fogságba esésének vagy annak az egyszerű ténynek tudható-e be, hogy nem tudta, miben van benne. Föltartott kézzel végignézett magán, rendellenességek után kutatott, először a bal, aztán a jobb lábán siklott végig a tekintete, s akkor már fészket vert benne a gyanú. Jobb lába ugyanis a fekete kövön állt.

– A csapda! – kiáltotta Al Capone, miközben arcára egy csapdával vadászó indián törzs összesített ravaszága sűrűsödött.

A férfi sziszegett, fájdalmasan mozgatta a jobb lábát. Fel is emelte volna, de a csapda szemmel láthatóan nem engedte.

A kocsma már figyelt. A kissé bizonytalan tekintetek gyújtópontjában állt a felemelt karú férfi és a harcias Al Capone. A hátrább ülőknek kissé fel kellett emelkedniük, hogy Al Caponét is láthassák. A férfi fájdalmas ábrázata láttán Al Capone arcára némi szánalom költözött. Lehajolt, megtapogatta a csapdát, és guggoltából felnézett a felemelt karú áldozatra.

– Fáj? – kérdezte.

– Nagyon – mondta az áldozat. – Ripityára zúzta a bokámat. Elengedhetnél.

– Fizetsz hadisarcot?

– Egy málna hadisarcot kapsz.

– Helyes – mondta Al Capone, még mindig guggolva –, leengedheted a kezéd.

Szakszerű mozdulatokkal kiszabadította a csapdába szorult lábat. A férfi sántikálva odébbállt. A gyerek még mindig a csapdát fogta.

– Vigyem – kérdezte –, vagy húzzam fel újra?

– Nem bánom – mondta a férfi –, legalább más is megtudja, mi a magyarok istene.

Nem volt idejük leülni, mert egy malaclopós³ úr jelent meg a bejáratnál.

– Figyeld! – suttogta Al Capone.

A férfi figyelt, és figyelt az egész kocsma. A malaclopós észrevette a rá irányuló tekinteteket, zavarodottan megállt, végigsimított borostás agárcán. Netán azt hihette volna, régies malaclopója váltotta ki ezt a közfigyelmet, ha nem törzsvendégként érkezik, aki napjában többször is megfordul itt a legkisebb feltűnés nélkül. Segélykérően nézett a söntéspultnak támaszkodó pincérre, aki olyasforma ember volt, mint ő, szikár, borostás arcú, csak kissé idősebb.

² váratlanul közbejött, de jelentéktelen esemény

³ ujjatlan, bő köpönyeg

A pincér jóságosan, biztatóan ránevetett, de a malaclopós figyelmét nem kerülte el a mosolyában bujkáló ravasz cinkosság. Azért megindult befelé, s második lépésénél felrivallt a kocsmá:

– Benne van!

A malaclopós megmerevedett, most már végleg nem tudta mire vélni, mi történik.

– Csapdában vagy – mondta az apró, fellüktető csendszigetben Al Capone, és a malaclopós jobb lábára mutatott. Az lenézett a lába alá, meglátta a fekete követ.

– Milyen csapda?

– A gyerek... tudja, hogy van – mondta mentegetőzve a férfi Al Capone asztalától.

Az agárképen ekkor egymillió ránc gyűrődött, szép, ívelt, harmonikus rovátkák. A vadidegen is láthatta: mosolyog.

– Ojjé – mondta –, kiszabadítanál?

Al Capone szolgálatkészen felugrott, kibogozta a csapdába szorult lábat, s most a malaclopóstól kérdezte meg:

– Visszategyem?

– Világos – mondta ő –, tedd csak vissza.

Sokáig nem jött senki, csak a pincér járt fel s alá a rendelésekkel, de a veszélyes helyet valamennyiszer nagy ívben elkerülte. Aztán mégis elérte a végzet, mert egy figyelmetlen hátralépésnél (a szomszédos asztalt rendezgette) belecsúszott a sarka a csapdába. A kocsmá megint felrivallt. A malaclopós arcán, ha lehet, most még több ránc gyűrődött, s a tűzkeresztségen átesettek jogán odakiáltott a kisfiúnak:

– Ne engedd ki, csak ha fizet egy fél pálinkát!

A gyerek a málnája fölül az apjára nézett.

– Mit bámulsz, tiéd a csapda!

– Most lépjen le, aki nem akar fizetni! Csapdában van a pincér! – rikkantott valaki.

– Hű, engedj el gyorsan – mondta már szinte nem is tettett rémülettel a pincér –, meglógnak a pénzemm!

– Fizetsz neki egy fél pálinkát? – kérdezte hivatalos hangon Al Capone.

– Fizetek – mondta sietve a pincér, mire Al Capone kiszabadította.

A pincér, jobb lábát szemmel láthatóan húzva, odasántikált a pulthoz, és azt mondta a csaposnak:

– Egy felet az úrnak.

Az ezerráncú boldogan a fiú felé emelte a poharat, és azt mondta:

– Egészségedre, Hüvelyk Matyi.

De már jött is a következő áldozat, egy daliás úr, látszott, most lépett ki az autójából, nemcsak abból, hogy lóbálta a slusszkulcsot. Lélegzetvisszafojtva figyelték, s mikor a slusszkulcsos könnyedén átlépett a csapdán, csalódottan felmorajlott a nép.

Aztán egy vállig érő hajú huligán jött. Beletrafált. A hangorkántól megmerevedett, kicsit meg is ijedt. De aztán nagyon könnyedén rájött, hogy csapdában van, majdnem olyan könnyedén, mint a malaclopós. Aztán egy szenesember, egy katona, egy réz óraláncos meg egy füles sipkás léptek a csapdába. A katonát Al Capone kénytelen volt elsősegélyben részesíteni, mert valószínű, eltörte a bokáját a csapda. Az injekció azonban használt, a katona viszonylag peckes léptekkel jutott el a pultig. Aztán egy kövér, dupla tokás, kopasz úr jött, ő volt az első, aki bal lábbal lépett bele. Amikor a tömeg felvisított az örömtől, ő is megállt. „Csapdában van” – mondták neki, de a kövér úr lebiggyesztette a száját, azt mondta: „Marhák”, és továbbment.

A pincér arcán méla undor vibrált, amikor az asztalához ment, és oda se nézett, amikor megkérdezte: „Mi tetszik?” A dupla tokájú úr kétségtelenül rontott a mulatságon, de mikor újabb gyanútlanok estek áldozatul, látszott az arcán, szégyelli magát, bánja már, hogy nem hagyta magát megfogatni a csapdával.

Aztán fölállt a férfi meg a gyerek. Al Capone az ajtóban megfordult, és a csapdára nézett.

– Itt hagyjuk? – kérdezte az apját.

– Miért, arany?

– Az – suttogta titokzatosan a gyerek –, meg ezüst.

– Akkor hozd.

Al Capone visszament, fölmarkolta a csapdát. Mikor az apjához ért, jobb kezéből a baljába tette, hogy megfoghassa az apja kezét.

Így mentek el kézen fogva. Al Capone kissé görnyedten lépkedett.

– Ni csak – mondta valaki –, úgy megy az a gyerek, mintha cipelne valamit.

– Hát persze hogy cipel. Nem látja, egy csapda van nála? – mondta szomorúan a malaclopós.

VAGY

Összehasonlító elemzés

Petőfi Sándor és Vörösmarty Mihály költeménye egyaránt a bordal műfaji hagyományához kapcsolódik. A közös eredet ellenére mégis jellegzetes különbségek mutatkoznak közöttük. Hasonlítsa össze a két szöveg stílusát, hangnemét és a versekben megjelenő beszédhelyzetet!

Vörösmarty Mihály: Keserű pohár

Bordal „Czilley s a Hunyadiak” szomorújátékából

Ha férfi lelkedet
Egy hölgyre föltevéd,
S az üdvösségedet
Könnyelműn tépi szét;
Hazug szemében hord mosolyt
És átkozott könnyűt,
S míg az szivedbe vágyat olt
Ez égő sebet üt;
Gondold meg és igyál:
Örökké a világ sem áll;
Eloszlik, mint a buborék,
S marad, mint volt, a pusztá lég.

Ha, mint tenelkeden,
Függél barátodon,
És nála titkaid:
Becsület és a hon,
S ő sima orgyilkos kezét
Befúrja szívedig,
Míg végre sorsod árulás
Által megdöntetik;
Gondold meg és igyál:
Örökké a világ sem áll;
Eloszlik, mint a buborék,
S marad, mint volt, a pusztá lég.

Ha szent gondok között
Fáradtál honodért,
Vagy vészterhes csatán
Ontottál érte vért,
S az elcsábúltan megveti
Hú buzgóságodat,
S lesz aljas-, gyáva- és buták
Kezében áldozat;

Gondold meg és igyál:
Örökké a világ sem áll;
Eloszlik, mint a buborék,
S marad, mint volt, a pusztá lég.

Ha fájó kebleden
A gondok férge rág
S elhagytak hitlenül
Szerencse és világ,
S az esdett hír, kéj s örömed
Mind megmérgezve van,
S remélni biztosabbakat
Késő vagy hasztalan;

Gondold meg és igyál:
Örökké a világ sem áll;
Eloszlik, mint a buborék,
S marad, mint volt, a pusztá lég.

S ha bánat és a bor
Agyadban frígyre lép,
S lassanként földerül
Az életpusztá kép,
Gondolj merészet és nagyot,
És tedd rá éltedet:
Nincs veszve bármi sors alatt
Ki el nem csüggedett.

Gondold meg és igyál:
Örökké a világ sem áll;
De amig áll, és amig él,
Ront vagy javít, de nem henyél.

(1843. augusztus 26. előtt)

Petőfi Sándor: Ivás közben

Hányadik már a pohár?... csak
Ötödik?
Teremt' ugyse! becsülettel
Működik.
Máskor megfe-felelek kétannyinak:
S lábaim most már öttől is inganak.

Ing a lábam, a nyelvem meg
Elakad –
Torkom a therpomyléi
Szorulat,
Ledionas a bor, mely lecsepege,
Gondolatim... Sex... Rex... Xerxes serege.

Sehogyssem t'om kifejezni
Magamat –
Azt hiszitek, hogy talán a
Bor miatt?
Ne higgyétek, édes atyámfiai,
Nekem a bor nem szokott megártani.

Nekem a bor hogymikép is
Ártana?
Hát hiába voltam volna
Katona?
Úgy biz, aki fölmarkolta, katona –
Mégpedig bakancsos voltam valaha.

Zöldhajtókás, sárgapitykés
Közlegény...
Egész a közlegénységig
Fölvivém!
Jó: bakancsom hogy hamar lerúghatám;
Még idővel degradáltak⁴ volna tán.

Tyhű, látjátok, ott az könnyen
Megesik,
Mert a katonai pálya
Fene sik;
Legkivált az olyfélének, mint magam,
Kinek kissé akaratos feje van.

Útmutatást nekem ne is
Adjatok,
Szent Dávid hárfájára sem
Hallgatok!
Ornál fogva senki engem nem cibál, –
Azt cselekszem, ami tetszik... Tudja Pál,
Mit kaszál.

...Eh, de én itt egyre-másra,
Mint malom,
Csak darálok, csak darálok,
S szomjazom.
Adjatok bort! a malom jól nem megyen:
Hogyha nincs nedv, ami hajtsa, bőviben.

Hadd igyam hát! hogy forogjon
Kerekem –
Meg sem állok, csak a kancsó-
Feneken.
Bárha mindjárt – amint Falstaff szólana –
Bárha, mondom, egy mérföldig tartana.

Hol is hagytam?... tudja gólya...
Úgy igaz!
A malom volt az utósó...
Vagy nem az?
Mit is mondtam a malomról... én bizon
Hogyha présbe csavarítanak sem tudom.

Annyi szent: a szemem héja
Oly nehez,
Mint malomkő... tán az álom
Környekez.
Elég is ma a tivornya, ágyba hát!
Álmadozzuk folytatását... jó 'jszakát!

(Debrecen, 1844. január-február)

⁴ lefokoztak

Tartalom 20 pont		Szerkezet 20 pont		Nyelvi minőség 20 pont		Összesen 60 pont	

Helyesírás	hibapontok száma az I-II. összetevőben	
	levont vizsgapontok száma	

		Maximális pontszám	Elért pontszám
I. Szövegértés		40	
II. Szövegalkotás	Tartalmi minőség	20	
	Szerkezet, felépítés	20	
	Nyelvi minőség	20	
Levonások	Helyesírási hibák	Levonható: 15	
	Íráskép	Levonható: 3	
Az írásbeli vizsgarész pontszáma		100	

javító tanár

Dátum:

		Elért pontszám	Programba beírt pontszám
I. Szövegértés			
II. Szövegalkotás	Tartalmi minőség		
	Szerkezet, felépítés		
	Nyelvi minőség		
Levonások	Helyesírási hibák		
	Íráskép		

javító tanár

jegyző

Dátum:

Dátum: